

Vörös István

A SZIGETCSÉP-TANGAZDASÁGI ŐSKORI TELEPÜLÉS ÁLLATCSONTLELETEI

A Csepel-szigeten, a Kertészeti Egyetem Szigetcsépi Tangazdaságának gyümölcsösében 1974-ben KOREK J. és ECSEDY I. végzett leletmentő ásatást. A leletmentés során a megkutatott 635 m²-es területen 121 objektum volt megfigyelhető. Az objektumokból a későrézkori Badeni kultúra kosztoláci csoportjának, és a korabronz-kori Harangedényes kultúra csepeli csoportjának tárgyi emlékei kerültek elő (KOREK-ECSEDY 1976; KOREK 1984; ECSEDY tanulmánya ugyanezen kötetben).

Az ásatás során összegyűjtött állatcsontanyag a MNM-ba került, ahol 1977-ben 28 objektum, illetve településréteg állatcsont leletanyagát határoztam meg (1., 2., 3. táblázat). Korábban még 1975/76-ban más lelőhely állatcsontanyagával együtt néhány szigetcsépi objektum állatcsontanyagát az MTA RI-be került, ahol azokat BÖKÖNYI S. meghatározta (BÖKÖNYI 1978). Az MTA RI-ből leltározásra visszakerült szigetcsépi állatcsontanyag közül a dolgozatomban a 2., a 10. gödör anyagát, valamint a 34/B (korábban 34/AB) gödörből előkerült szarvasmarhacsontváz tibia-astragalus-calcaneus maradványait használok fel. Az állatcsontanyag a MNM Archaeozoológiai Gyűjteményében van, Ltsz.: 77.14. 1–119 (RI-ben meghatározott anyag) és 77.14. 120–493 (MNM-ban meghatározott anyag).

A településről a háziállatoknak öt faja: a szarvasmarha (*Bos taurus* L.), kiskérődzők (juh – *Ovis aries* L.; kecske – *Capra hircus* L., az utóbbinak biztosan meghatározható maradványa nem került elő), a sertés (*Sus scrofa domestica* Gray), ló (*Equus caballus* L.), és a kutya (*Canis familiaris* L.); a vadászott állatok közül az őstulok (*Bos primigenius* Boj.), gimszarvas (*Cervus elaphus* L.), őz (*Capreolus capreolus* L.), a vaddisznó (*Sus scrofa ferus* L.), róka (*Vulpes vulpes* L.), barnamedve (*Ursus arctos* L.) és a mezei nyúl (*Lepus europaeus* Pall.) került elő (1., 2., 3. Táblázat).

Az ásatás során összegyűjtött állatcsontanyag 86,6 %-a, 1665 db volt anatómiailag és egyben fajilag is meghatározható. Az összes állatcsont 2168 db, ennek 56 %-a, 1214 db 23 későrézkori gödörben; 28,2 %-a, 611 db 10 korabronz-kori gödörben; illetve településrétegben; és 15,8 %-a, 343 db 6 kevert rétegű gödörben, településrétegben volt (1., 2., 3. táblázat).

A háziállatok későrézkori csontmaradványainak a száma viszonylag kevés. Ha a szarvasmarha és a sertés-csontváz csontdarabszámát levonjuk, az ún. „szórvány” maradványok száma alapján a legtöbb csontmaradványa a kiskérődzőknek van, majd őket követi a szarvasmarha, a ló és a sertés (1., 4. táblázat).

A korabronz-kori háziállat csontmaradványokban – aminek abszolút mennyisége kevés híján a fele a rézkori-nak – a csontok gyakorisága alapján a fajok sorrendje a következő: szarvasmarha – ló – kiskérődző – sertés (1., 4. táblázat).

Háziállatok

Szarvasmarha

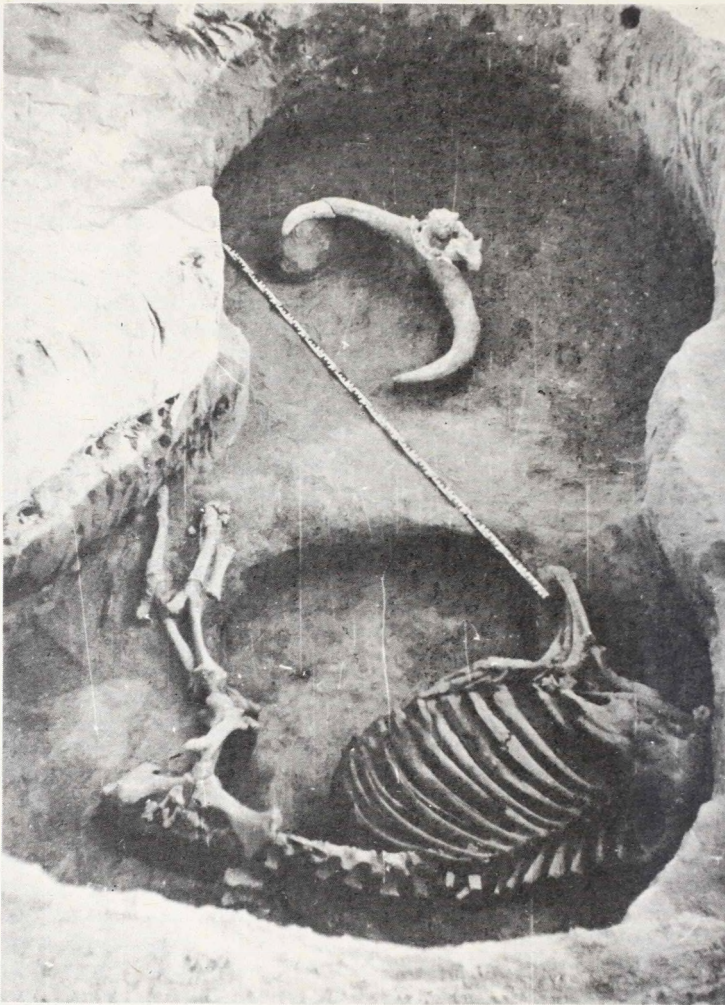
Későrézkori szarvasmarha áldozat

A későrézkori 34. gödörkomplexum É-i részében, a 34/B gödörben egy Ny–K-i irányban a jobb oldalán fekvő szarvasmarha csontváza feküdt (KOREK-ECSEDY 1976, 1., 2. kép). Az állat hátulsó lábai egymás mellett kinyújtva feküdtek; a mellső lábak stylo- és zeugopodiumai (hum-rad) szintén egymás mellett voltak, de a jobb oldali metacarpus közvetlenül a hátulsó lábak metatarsusai előtt került elő (1. kép). Mivel a 34/B gödör bontásakor a bal oldali metacarpus és a mindkét oldali carpuscsontok is előkerültek (4. táblázat) – de ezek sem a mellső lábszáraknál voltak – valószínűsíthető, hogy az állatnak a mellső lábvégeit az állat leölések levágták. Az állat fejét – badeni kultúra településein megfigyelt szokás szerint – a „szűkre” ássott gödör falához támasztották, úgy, hogy az áll a bal vállra került. Szigetcsépen a koponyáról a szarvacsapokat nem vágták le.

A koponya homlok részén – kissé a jobb oldalán – az orrcsont és az orbiták között két keskeny tompa tárgytól származó mély behorpadt sérülés található (3. kép), ami az állat letaglózását bizonyítja. A vékonyfalú koponya a felszedéskor és azt követően összeroppant. A fénykép alapján a koponya magas, hosszú, keskeny; kissé domború homlokkal. A fejél közepesen széles, domború; a szarvacsapok nagyok, fölfelé állók. Az állatra a hosszú törzs, és a hosszú, mély mellkas jellemző. A metapodiu-mok Nobis-Index értékei (NOBIS 1954): mc : 30,88, 30,39; mt : 22,07, 21,56, alapján az állat neve : bika.

Csontméretek (mm):

	hum rad	mc	mc	tib	mt	mt	
hossz	–	310	204	204	380	231	232
prox. sz.	–	90	63	62	103	51	50
diaph. lksz.	42	45	35	35	41	26	27
dist. sz.	92	77	66	67	66	60	60
prox. m.	–	42	40	39	–	49	49

1. kép Szigetcsép–Tangazdaság 34–34/AB gödör,
szarvasmarhacsontváz. Későrézkor. Ásatási felvétel

	hum	rad	mc	mc	tib	mt	mt		Astragalus	Calcaneus	os ph. III.		
diaph. lkm.	48	26	23	23	27	27	26	hossz	70	70	146	82 – 83	ant.
dist. m.	85	49	35	35	48	34	34	szélesség	50	50	5 1	28 – 29	
								magasság	40	40	56	39 – 41	
marmagasság	1333		1291,5		1311	1298,2	1303,8						
marmagasság átlag:			1307,5 mm.					hossz				72	post.
								szélesség				25 – 26	
								magasság				36 – 38	
	os ph. I.				os ph. II.								
median-sagitt.h.	54 – 55				36 – 36,5			ant.					
prox. sz.	33 – 34				32 – 32,5								
diaph. lksz.	28 – 29				26 – 27								
dist. sz.	31 – 32				27 – 30								
median-sagitt. h:	54 – 57				38 – 39			post.					
prox. sz.	30 – 31				30 – 31								
diaph. lksz.	25 – 26				24 – 25								
dist. sz.	29				24 – 26								

Az állat marmagassága (MATOLCSI 1970) tehát 1307,5 mm magas testmagasság kategóriájú egyed. Életkora 4–4,5 év, a tub. olecranii még nem csontosodott el teljesen.

A badeni kultúra településein megfigyelt szarvasmarha áldozatok maradványai között a szabadszállási után (BÖKÖNYI 1974, VÖRÖS 1985) Szigetcsépről ismert a második legnagyobb csontméretű szarvasmarhacsontváz.

34 – 34/AB gödörkomplexumból előkerült 6 hónapos bárány, 1–1,5 éves sertés és a 4–4,5 éves szarvasmarha életkorából – ha az állatok egyidőben kerültek a gödörbe – feltételezhető, hogy az állatok leölése nyár végi – őszi időszakban történt.

A szigetcsépi telep mindkét időszakában talált szarvasmarhák közepes, nagy- és magas testmagasság kategóriájú, erős csontozatú típusúak voltak (5. táblázat). A településen még három egész hosszúcsont volt, melyeknek hosszmeretéből MATOLCSI-módszerrel számított marmagasságuk a következő: 1341,6 (rad), 1194 (mc), 1368 (mc) mm. A két nagyobb bika, a kisebb tehén maradványa.

Kiskérődzők

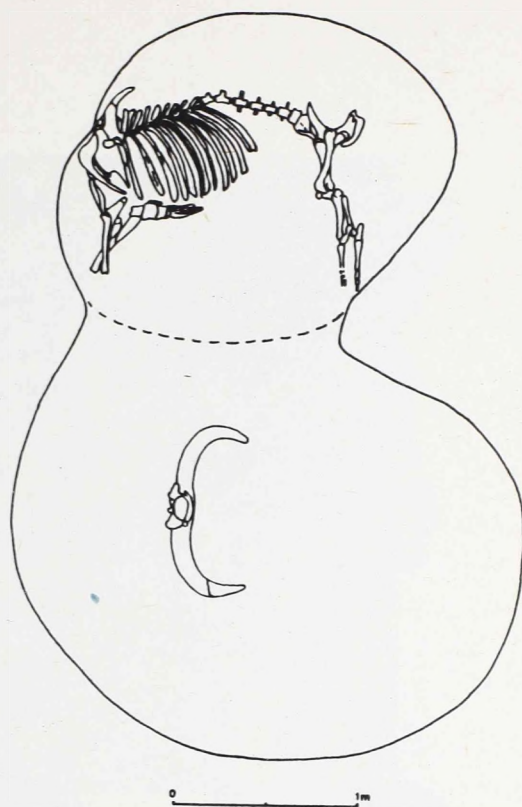
A későrézkori gödörben feltűnően sok a juhok mandibulának a száma: pl. a 6. gödörben három, a 10. gödörben hat, a 34. gödörben egy 6–8 hónapos bárány mandibulája volt elhelyezve. A koponyák összeroppantak, az állkapcsok jól tanulmányozhatók. A vastag, sáros szarvcsapok az ún. „rézjuh” típusba tartoznak. A csontok közepes méretűek (5. táblázat), a juhok marmagassága (TEICHERT 1975) 535,7 (mt), 590–635 (astragalus) és 615,6 (calc); egy korabronzkori juh 706,8 (calc) mm magas, feltételezhetően hím egyed. A juhok mortalitása jól mutatja, hogy elsődlegesen hús hasznosításúak voltak (6., 7. táblázat), de a prémjüket is felhasználták (metapodiumok nagy száma!, VÖRÖS 1980).

Sertés

A sertések száma mindkét időszakban alacsony (1., 4. táblázat). A későrézkori 62. gödörben egy 8–10 hónapos, a bal oldalán fekvő fejnélküli sertécsontváz feküdt, amelynek marmagassága (TEICHERT 1969) 716 mm, minden valószínűség szerint hím egyedé. Több korabronzkori gödörben volt infantilis, juvenilis korú sertés maradványa. A sertécsontok nagy méretűek (5. táblázat); három egyed marmagassága: 716–734 mm (astragalus). A sertések mortalitása a későrézkorban hús hasznosítást, a korabronzkorban inkább állomány fenntartást jelez (6., 7. táblázat).

Ló

A szigetcsépi település feltárt részéből összegyűjtött lómaradványok száma mindkét periódusban viszonylag magas (14 %, 4. táblázat), de messze elmarad a Csepel-szigetről ismert Háros és Hollandi út korabronzkori telepek 49,2 % – 63,7 %-os! gyakoriságától (BÖKÖNYI 1974, 1978; 8. táblázat). A csonttöredékek közepes méretű lovakból származnak (5. táblázat), egy későrézkori ló metacarpus hosszmeretéből Vitt-módszerrel számított marmagassága 1253 mm, alacsony testmagasságú. A lovak ujjpercei viszont feltűnően nagyok, robusztusok, széles proximalis és distalis epiphysissal rendelkeznek (4. kép). Magyarországon a későrézkor-korabronz-

2. kép Szigetcsép–Tangazdaság 34–34/AB gödör, szarvasmarhacsontváz. Későrézkor

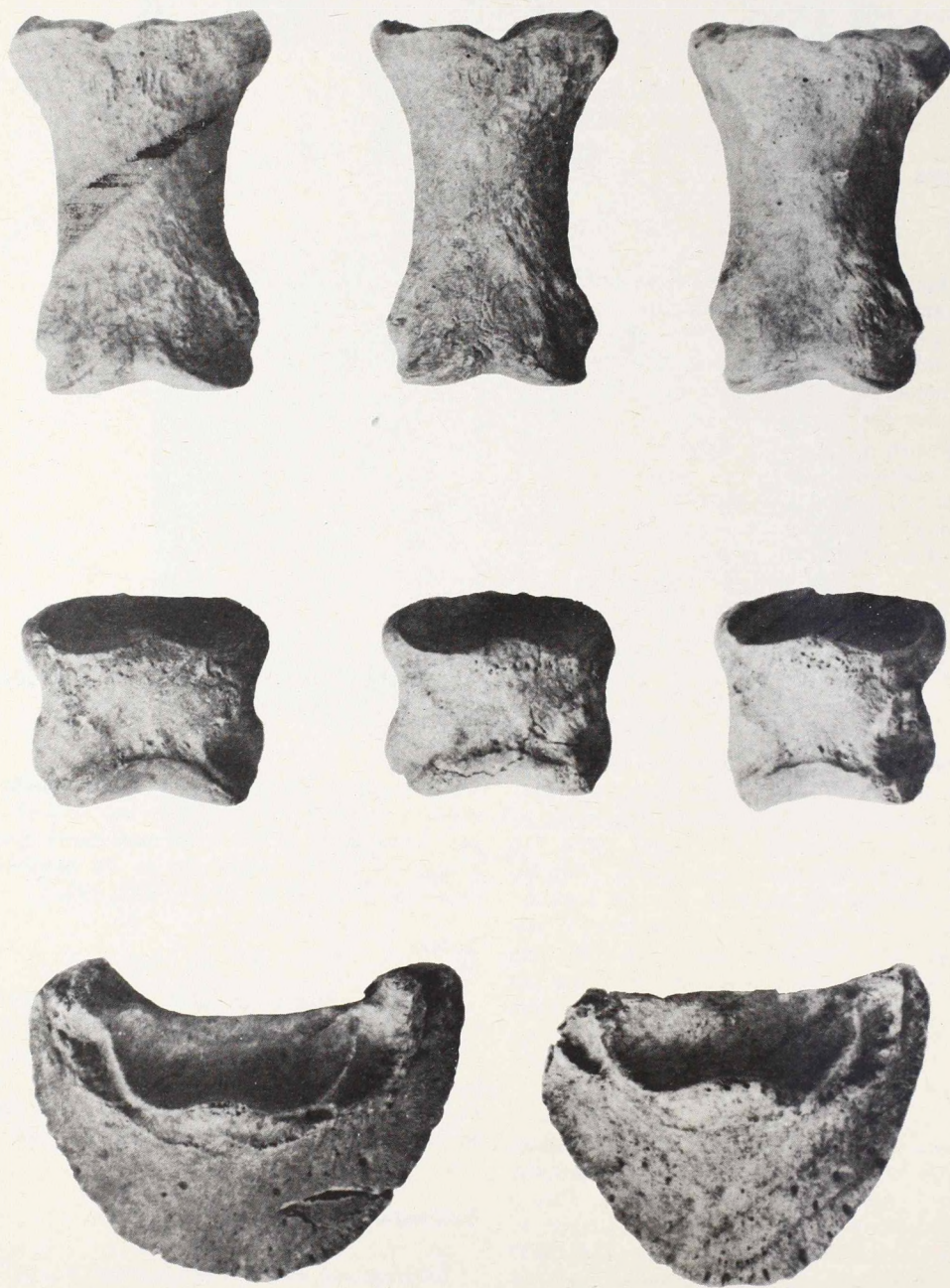
kor időszakában jelent meg az a legrobosztusabb csontozatú (mc-index: 15,8–16,4; mt-index: 12,3–12,5) közepes testmagasságú (1360–1400 mm) háziló típus, amely a nagyrévi kultúra végéig fordul elő háziállat-állományunkban (BÖKÖNYI 1974, VÖRÖS 1983).

Kutya

Számos kutyamaradványból megállapítható, hogy a település mindkét időszakában 2–3 fajta kutyát tartottak. Az alsófogazat ívelt, zsúfolt növéssű, az M₁ hossza 19–22 mm. Három radius dist. epiph. sz. 16, 23 és 31 mm. Az utóbbi radius 203 mm hosszú, és egy óriási méretű, 877 mm magas (KOUDELKA 1886) egyedé volt.

Vadászott állatok

Szigetcsépen mindkét periódusban a legtöbb post-cranialis csontmaradvánnyal rendelkező vadállat az őstulok volt (1., 4. táblázat). Az őstulok között infantilis és juvenilis korú egyedek dominálnak, egy kifejlett bika marmagassága 1450 mm (mc) volt. A 34. későrézkori gödörben egy őstulok bika agykoponyája feküdt (1., 2. kép), a lelet később megsemmisült. A *gimszarvas*nak a

4. kép Szigetcsép–Tangazdaság. lómaradványok.
1–3. os ph. I., 4–6. os ph. II., 7–8. os ph. III.

3. kép Szigetcsép–Tangazdaság 34/B gödör, a szarvasmarha bezúzott koponyája. Későrézkor. Ásatási felvétel

későrézkori időszakból 22 db faragott, hasított agancsdarabja került elő. A kevés csontvázelem nőstény és hím egyedé. Az *őz* kis testméretű, a nagy méretű *vaddisznó*-nak csak mandibula, alsó caninus és os.ph.I. maradványa volt a leletanyagban. A *barnamedvének* ulna, a *rökának* kizárólag mandibula maradványa volt. A *mezei nyúl*-nak a településen fej és ún. húosvégtag csontjai kerültek begyűjtésre.

A Szigetcsép–Tangazdaság őskori település archaeozoológiai jelentősége abban van, hogy mindkét periódusában, a későréz korban is, és a korabronz korban is azonos fajtaikat, ugyanazon háziállat típusokat tartottak és fogyasztottak. A különbség csak az egyes fajok ma-

radványainak egymáshoz viszonyított arányában – táplálkozásbeli szokásban – van.

Az állatsontok darabszáma szempontjából a későréz korban a kiskérődző, a korabronz korban a szarvasmarha; egyedszám szempontjából mindkét periódusban a kiskérődző a domináns háziállat. A három gazdasági haszonállat mellett a lóhús fogyasztása a Harangedényes kultúra csepeli csoportjánál extrém méreteket öltött (8. táblázat). A régészeti kultúrkör K-i perifériáján és a robusztus steppei háziló elterjedésének Ny-i határán a Csepel-szigeten tapasztalható 50–65 %-os lócsontgyakoriság értelmezéséhez további vizsgálatokat kell még végezni.

1. táblázat

Szigetcsép-Tangazdaság állatcsontmaradványok (db)

Kultúra Objektumok száma	Későrézkor 23	Korabronzkor 10	Kevert 6	Összesen
Szarvasmarha	187			
	326	203	108	637
	csv 139			
Kiskérődző	257	80	55	392
Sertés	46			
	203	21	24	248
	csv 157			
Ló	71	106	36	213
Kutya	21	4	3	28
	878	414	226	1518
Őstulok	25	27	24	76
Gimszarvas	33	2	4	39
Őz	3	–	–	3
Vaddisznó	–	4	3	7
Róka	1	–	1	2
Barnamedve	–	–	1	1
Mezei nyúl	12	–	–	12
	74	33	33	140
Hal	6	–	1	7
Csonttörődék	256	164	83	503
Összesen:	1214	611	343	2168

2. táblázat

Szigetcsép-Tangazdaság későrézkori gödrök állatcsontmaradványai (db)

Objektum	2.	6.	9.	10.	11.	15.	34.	34/ A	34/ B	45.	47.	49.	50.	53.	54.	55.	56.	59.	60.	61.	62.	63.
Szarvasmarha	9	38	–	38	22	1	7	1	139*	–	3	1	–	1	5	3	3	36	1	–	18	–
Kiskérődző	5	101	4	48	3	2	8	12	–	–	5	3	4	2	16	8	5	19	2	–	8	2
Sertés	–	11	–	9	7	1	–	2	–	–	–	1	2	–	1	–	–	11	–	–	157*	1
Ló	1	2	–	4	7	–	4	3	–	–	1	–	–	–	–	–	–	15	1	–	33	–
Kutya	–	4	–	3	9	–	1	–	–	–	2	–	–	–	1	–	–	1	–	–	–	–
	15	156	4	102	48	4	20	18	139	–	11	5	6	3	23	11	8	82	4	–	216	3
Őstulok	–	5	–	1	2	–	1	–	–	–	1	2	–	–	–	–	–	5	–	–	8	–
Gimszarvas	–	3	–	4	1	–	2	5	–	1	3	–	–	–	3	1	–	–	–	–	2	8
Őz	–	2	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Róka	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Mezei nyúl	–	2	–	–	1	–	–	3	–	–	–	–	–	–	6	–	–	–	–	–	–	–
	–	12	–	5	5	–	3	9	–	1	4	2	–	–	9	1	–	5	–	2	16	–
Hal	–	3	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–
Csonttörődék	–	70	–	18	–	–	40	40	–	–	–	–	–	–	30	–	–	28	–	–	30	–
Összesen	15	241	4	125	53	4	63	69	139	1	15	7	6	3	62	12	8	116	4	2	262	3

+=csontváz

3. táblázat

Szigetcsép-Tangazdaság korabronzkori gödrök állatsontmaradványai (db)

Objektum	20.	24.	37.	38.	39.	40.	41.	43.	47/A	83	Település- réteg	Összesen
Szarvasmarha	3	—	15	15	64	18	—	16	—	19	53	203
Kiskérődző	4	1	3	13	19	5	—	—	3	5	27	80
Sertés	—	—	4	3	5	1	—	—	—	4	4	21
Ló	—	—	17	18	16	3	1	—	—	49	2	106
Kutya	1	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	4
	8	1	39	49	106	27	1	16	3	78	86	414
Őstulok	—	—	6	1	3	4	—	3	—	6	4	27
Gimszarvas	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
Vaddisznó	—	—	—	—	1	1	—	1	—	1	—	4
	—	—	6	1	4	5	—	6	—	7	4	33
Összesen	8	1	45	50	110	32	1	22	3	85	90	447

4. táblázat

Az állatsontanyag anatómiai megoszlása (db)

Korszak	Szarvasmarha			Kiskérődző		Sertés			Ló		Kutya		Őstulok		Gimszarvas	
	R ₁	R ₂	Br	R	Br	R ₁	R ₂	Br	R	Br	R	Br	R	Br	R	Br
szarvcsap/agancs	—	3	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	—
agykoponya	1	3	1	5	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—
arcokoponya	—	6	4	2	1	—	8	1	—	2	—	—	—	—	—	—
mandibula	2	13	15	23	13	1	5	7	1	—	7	2	—	2	1	—
fog	—	18	22	17	6	—	8	1	11	15	1	—	—	—	—	—
hyoideum	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	5	44	44	47	20	1	25	9	12	17	8	2	1	2	23	—
vertebrae	39	8	10	15	2	36	1	1	3	12	—	—	—	—	—	—
costae	24	12	58	12	—	28	—	—	4	—	—	—	—	1	—	—
sternum	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	69	20	68	27	2	64	1	1	7	12	—	—	—	1	—	—
scapula	2	6	14	8	2	2	2	2	—	2	1	1	2	2	—	—
humerus	2	10	9	20	8	2	6	2	3	—	1	—	2	3	1	—
radius	2	10	7	30	8	2	—	—	2	4	3	—	3	4	1	1
ulna	2	1	2	1	2	2	4	1	2	4	2	1	—	—	3	1
carpaliak	13	2	2	1	1	12	—	—	2	3	—	—	—	2	—	—
metacarpus	2	13	13	18	6	8	—	1	8	9	1	—	1	4	—	—
	23	42	47	78	27	28	12	6	17	22	8	2	8	15	5	2
pelvis	2	13	9	4	3	2	—	—	8	12	—	—	—	—	—	—
femur	2	5	—	20	5	2	—	—	6	8	1	—	1	1	—	—
patella	2	2	—	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
tibia	2	23	3	44	14	2	6	2	3	7	1	—	9	4	1	—
fibula	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—
astragalus	2	12	—	2	—	2	1	2	1	2	—	—	1	—	—	—
calcaneus	2	2	3	3	3	2	2	—	1	3	1	—	—	2	1	—
tarsaliak	4	1	3	1	—	6	—	—	2	6	—	—	—	—	—	—
metatarsus	2	12	13	26	6	8	—	—	1	5	1	—	1	2	—	—

4. táblázat folytatása

Korszak	Szarvasmarha			Kiskérődző		Sertés			Ló		Kutya		Óstulok		Gímszarvas	
	R ₁	R ₂	Br	R	Br	R ₁	R ₂	Br	R	Br	R	Br	R	Br	R	Br
	18	70	51	100	31	28	10	5	25	43	5	—	12	9	2	—
os ph. I.	8	8	7	3	—	12	—	—	6	4	—	—	—	—	1	—
os ph. II.	8	2	4	2	—	12	—	—	3	6	—	—	3	—	—	—
os ph. III.	8	1	2	—	—	12	—	—	1	2	—	—	1	—	2	—
	24	11	13	5	—	36	—	—	10	12	—	—	4	—	3	—
Összesen:	139	187	203	257	80	157	46	21	71	106	21	4	25	27	33	2

R – rézkor; R₁ rézkor, csontváz; R₂ rézkor, „szórvány”; Br – bronzkor

5. táblázat

Csontméretadatok (mm) Szigetcsép-Tangazdaság

		Szarvasmarha				Kiskérődző				Ló				Sertés			
		n	X	min	max	n	X	min	max	n	X	min	max	n	X	min	max
humerus dist. sz.	R	2		79	— 92	8	27,0	25	— 33	3	78,7	78	— 79	2			41
	Br	2		76	— 81	1			30	1		74		1			41
radius prox.sz	R	6	81,0	72	— 90	5	28,8	28	— 30	1		72					
	R	4	75,0	69	— 77	2		25	— 27	1		72					
	Br	4	65,7	60	— 70					1		77					
metacarpus prox. sz.	R.	6	62,2	54	— 70	1		25		2		48	— 53				
	Br.	4	61,5	53	— 67					3	50,6	48	— 53				
dist.sz.	R	7	62,7	54	— 74					4	50,5	46	— 52				
	Br	4	63,7	58	— 71					2		49	— 52				
tibia dist. sz.	R	8	63,0	60	— 66	7	25,6	23	— 30	3	72,4	68	— 75	4	32,2	27— 34	
metatarsus prox.sz.	R	4	47,3	42	— 51	3	18,7	17	— 21								
	Br	2		53	— 56					1		55					
dist.sz.	R	8	56,8	51	— 61	4	20,5	20	— 21								
	Br.	3	55,7	53	— 58	1		20		1		53					
astragalus hossz	R	12	66,8	59	— 73	2		26	— 28	1		64		3	40,5	40— 41	
calcaneus hossz	R	2		146	— 155	1		54		1		100					
	Br	1		136		1		62									
os ph.I. m-s.h.	R	16	55,0	49	— 62	2		29		6	75,2	68	— 80				
	Br	5	60,4	57	— 66					2		77	— 80				
os ph.II. h.	R	10	37,6	35	— 42	2		18	— 23	2		42	— 44				
	Br	4	40,7	37	— 46					6	43,5	38	— 47				
os ph.III. h.	R	7	77,5	68	— 83												

R – rézkor; Br – bronzkor

6. táblázat

Az állatok egyedszáma és azok életkorcsoportonkénti megoszlása

Későrézkor 23 objektum

	db	Egyed	neo.	inf.	juv.	subad.	ad.
Szarvasmarha	326	25	1	1	6	1	16
Kiskérődző	257	36	1	5	19	6	5
Sertés	203	10	1	2	4	—	3
Ló	71	7	—	—	—	2	5
Kutya	21	9	—	—	—	—	9
	878	90					

6. táblázat folytatása

	db	Egyed	neo.	inf.	juv.	subad.	ad.
Őstulok	25	7	–	–	–	2	5
Gimszarvas	33	7	–	–	–	–	7
Őz	3	2	–	–	–	–	2
Róka	1	1	–	–	–	–	1
Mezei nyúl	12	6	1	–	2	–	3
	74	23					
Összesen:	952	113					
<i>Korabronzkor 10 objektum</i>							
Szarvasmarha	203	12	–	–	1	3	8
Kiskérődző	80	16	–	2	6	6	2
Sertés	21	6	–	–	2	–	4
Ló	106	10	–	–	–	2	8
Kutya	4	4	–	–	–	–	4
	388	48					
Őstulok	27	6	–	–	–	2	4
Gimszarvas	2	1	–	–	–	–	1
Vaddisznó	4	2	–	–	–	–	2
	33	9					
Összesen:	421	57					

7. táblázat

Az állatsontanyag testrégiók szerinti megoszlása (db)

		Fej	Törzs	Húsos- végtag	Száraz- végtag	Ujper- cek	
<i>Későrézkor 23 objektum</i>							
Szarvasmarha	szórvány	44	33	56	43	11	187
	csontváz	5	71	12	27	24	139
	Összesen	49	104	68	70	35	326
Kiskérődző		47	31	122	52	5	257
Sertés	szórvány	23	1	8	14	–	46
	csontváz	1	66	8	46	36	157
	Összesen	24	67	16	60	36	203
Ló		12	15	19	15	10	71
Őstulok		1	–	17	3	4	25
Gimszarvas		23	–	6	1	3	33
<i>Korabronzkor 10 objektum</i>							
Szarvasmarha		44	77	35	34	13	203
Kiskérődző		20	5	39	16	–	80
Sertés		9	1	8	3	–	21
Ló		17	24	25	28	12	106
Őstulok		2	1	14	10	–	27
Gimszarvas		–	–	2	–	–	2

Későrézkor-korabronzkori telepek állatcsoneletei Csepel-szigeten (db)

	Szigetcsép- Tangazdaság	Csepel- Háros ¹	Csepel- Hollandi út ¹
Szarvasmarha	637	691	564
Kiskérődző	392	255	478
Sertés	248	205	230
Ló	213	1236	2300
Kutya	28	125	40
	1518	2512	3612
Őstulok	76	72	144
Gimszarvas	39	83	56
Őz	3	—	4
Vaddisznó	7	69	39
Farkas	—	—	2
Róka	2	—	—
Barnamedve	1	1	2
Hód	—	1	—
Mezei nyúl	12	—	3
	140	226	250
Hal/Teknős/Madár	7	14	16
Összesen:	1665	2752	3878

¹ BÖKÖNYI 1978

IRODALOM

- BÖKÖNYI 1974 S. BÖKÖNYI, *History of domestic mammals in Central and Eastern Europe*. Budapest, 1974.
- BÖKÖNYI 1978 S. BÖKÖNYI, *The earliest waves of domestic horses in East Europe*. Journal of Indo-European Studies 6, 1–2 (1978) 17–76.
- KOREK 1984 J. KOREK, *Ásatások Szigetcsép-Tangazdaság lelőhelyen I. A későrézkori település leletei*. ComArchHung 1984, 5–30.
- KOREK–ECSÉDY 1976 J. KOREK – I. ECSÉDY, *Vorbericht über die Ausgrabung am Fundort Szigetcsép-Tangazdaság*. FolArch 27 (1976) 187–191.
- KOUDELKA 1886 F. KOUDELKA, *Das Verhältniss der Ossa longa zur Skeletthöhe bei den Säugethieren*. Verh. d. Naturf. Ver. in Brünn 24,1 (1886) 127–153.
- MATOLCSI 1970 J. MATOLCSI, *Historische Erforschung der Körpergrösse des Rindes auf Grund von ungarischem Knochenmaterial*. Z. Tierzüchtg. u. Züchtungsbiol. 87,2 (1970) 89–137.
- NOBIS 1954 G. NOBIS, *Zur Kenntnis der ur- und frühgeschichtlichen Rinder Nord- und Mitteldeutschland*. Z. Tierzüchtg. u. Züchtungsbiol. 63,2 (1954) 155–194.
- TEICHERT 1969 M. TEICHERT, *Osteometrische Untersuchungen zur Berechnung der Wideristhöhe bei vor- und frühgeschichtlichen Schweinen*. Kühn-Archiv 83 (1969) 237–292.
- TEICHERT 1975 M. TEICHERT, *Osteometrische Untersuchungen zur Berechnung der Wideristhöhe bei Schafen*. In: A.T. CLASON ed.: *Archaeozoological Studies*. Amsterdam-Oxford-New York 1975, 51–69.
- VÖRÖS 1980 I. VÖRÖS, *Zoological and Palaeoecological Investigations on the archaeological material of the Early Neolithic Körös Culture*. FolArch 31 (1980) 35–64.
- VÖRÖS 1983 I. VÖRÖS, *Gyöngyöshalász-Encspuszta későrézkori telep állatcsontleletei*. Agria 19 (1982–83) Eger 35–62.
- VÖRÖS 1985 I. VÖRÖS, *Későrézkori szarvasmarha-áldozat Tahitótfalu-váci révnél*. StCom 17 (1985) 15–23.